

CultureTalk Tibetan Language and Culture Video Transcripts:
<http://langmedia.fivecolleges.edu>
Language Barrier in the Work Place

Kham Dialect
Tibetan transcript:

གཤམ་ Hello! བགྲ་ཤེས་བདེ་ལེགས། ཨ་ནུས་ངའི་ཕྱིང་ལ་ནི་འཇམ་དབྱངས་ལུན་ཚོགས་ལའ་རེད།
འདི་ནས་ང་ད་ལྟ་ཨ་རིག་ནི་འདྲ་ཡོག་ལ་ཡོད།
འདི་ནས་ད་ང་ཨ་རི་ལ་སླེབས་ནས་ད་པལ་ཚེན་ད་ལྷ་བ་དུག་ལག་ཙམ་འགྲོ་ཡིན་ས་རེད།
ད་འདིའི་ནང་འཇུག་ག་འདྲ་བྱེད་ཡོད་རེད་ལའ་བ། ད་ང་ལས་ཀ་གང་ཐུབ་ཐུབ་ཞིག་འགྲོ་ཡོད་རེད།
ད་ལས་ཀ་འགྲོ་གཏོང་འདི་འདྲ་ད་རྒྱ་མིའི་ཟ་ཁང་ནང་ནས། ད་གཅིག་ ལྷོ་ཚན་ལྷོན་(快餐店),
མཚོ་གས་ཟ་ཁང་(Buffet 店), ད་འདི་འདྲ་མང་པོ་ཞིག་འདུག།
ད་གཅིག་རང་ཉིད་ཀྱི་ཨོ་མེད་ལྷོན་ཟེར་མཁན་འདི་འདྲ་ཡང་འདུག།
ད་འདི་ཟ་ཁང་ཁོ་རང་ཚོའི་ནང་འཇུག་དུ་ག་འདྲ་རེད་ཟེར་ན། ད་ང་རང་ buffet Dain
འདི་འདྲ་ཞིག་ནང་ལས་ཀ་བྱེད་ཀྱི་ཡོད། ད་ཁོ་རང་ཟ་ཁང་ནང་འགྲོ་བས་སྐབས་སུ་ག་འདྲ་ཞིག་རེད་ལའ་བ།
ད་ཁོ་ཚོའི་ཚལ་མ་བརྗོད་བཏང་རེད། ཚལ་མ་གཏུབ་བཏང་རེད། ད་གཅིག་ཟ་ཁང་གི་འགྲོ་བཏང་རེད།
ཅ་ལག་ཡར་མར་འཇོག་བཏང་རེད། ཚང་མ་ཡོང་མ་ད་གཅིག་མ་འདྲ་མ་འདྲ་བོ་གཅིག་རེད་བསྐྱད་འདུག།
ད་འདི་འདྲ་གཅིག་ཡིན་དུས་སོ་སོ་ལ་ད་འདིའི་ཉམས་ཚུང་ཡག་པོ་ཞིག་མེད་ན།
ད་རོང་ལ་དཀའ་ངལ་འཇུག་ཡ་ཡིན་བ་རེད། ད་དཀའ་ངལ་ང་གཅིག་པོ་མ་རེད།
ཚང་མ་ལ་དཀའ་ངལ་འཇུག་བསྐྱད་ཡོད་རེད། ད་གཅིག་ཡིག་གི་མི་ཤེས་མཁན་དང་ལས་ཀ་མི་ཤེས་མཁན།
ལས་ཀ་ཡི་ཉམས་ཚུང་མེད་བསྐྱད་ཚང་མ་ལར་དཀའ་ངལ་འཇུག་བསྐྱད་ཡོད་རེད།
ད་ཚང་མ་ལར་དཀའ་ངལ་འཇུག་བསྐྱད་འདུག། ད་ཁོ་ཚོའི་འདིའི་ནང་ལོག་ལར་སློན་དག་ལའ་ཡོད་རེད།
སློན་དག་ཟེར་ན། 老半 {ལབ་དཔེན}, 师傅 {ཐེ་ཕུ} འདི་འདྲ་མང་པོ་ཡོད་རེད།
ད་ཁོ་ཚོའི་འོག་གི་ནང་ནས་ལས་བྱེད་མཁན་འདི་ཚོའི་ལས་ཀ་ཡག་པོ་གཅིག་མ་བྱེད་བ་ཡིན་ན།
ཁོ་ཚོ་ལ་ཡང་དཀའ་ངལ་ཡོད་འདྲ་ང་འཚོ་ལར་ཡང་དཀའ་ངལ་ཡོད་འདྲ།
ད་འདི་འདྲ་བྱས་ནས་ཨ་རིག་ལུང་པའི་ཟ་ཁང་འདི་ཚང་མ་ཡར་འཇུག་ནས་ཟ་ཁང་ག་འདྲ་ཞིག་ཡིན་ན་ཡར་འཇུག་
'ནས་བསྐྱད་འདུག།
ད་འདི་ག་འདྲ་རེད་ལའ་བ། ད་གཅིག་ལས་བྱེད་བཏང་ཡག་གཅིག་མ་ཤེས་ན་ཡང་པར་ཚུར་ཁྱོད་བྱས་བཏང་མི་འགྲི
གས་དུ། ཁྱོད་བཟོ་བཏང་མི་རེད་དུ། རྒྱ་མི་ཤེས་དུ། ད་གཅིག་ཁྱོད་རང་ལར་ཡོན་ཏན་མི་འདུག།
ད་ཁྱོད་རང་ལའང་འདི་འདྲ་ཞིག་ལའ་ནས་རྒྱ་ཆ་བཤད་ཡོང་དུས། ང་འཚོའི་པར་ཉེས་ཉེས་ནོར་ལུལ་ཡོད་རེད།

ཁོ་ལྟེན་ནས་ཁྱོད་རང་ལར་ཨི་འདྲ་རྒྱ་མི་ཤེས་ཀྱི་མི་འདུག།
ཡིག་གི་ཤེས་ཀྱི་མི་འདུག་ལའ་ཡོང་དུས་ཁྱོད་རང་ལར་འཚོར་བ་ག་འདྲ་སླེབས་ཡོང་གི་འདུག།

དང་རང་ཚོ་སྤོང་མ་འདྲ་ཡིན་ན།
ལོ་རྒྱུད་དུ་སྐབས་སུ་ནས་སློབ་སྦྱོང་མེད་འདི་འདྲ་ཡིན་དུས་ད་སོ་སོའི་ངོས་ནས་ཡིན་ན་ཡང་སློབ་སྦྱོང་མེད་འདི་འདྲ་
ཡིན་དུས་ཀྱི་ཡིག་དང་དབྱེན་ཇི་ཡག་པོ་གཅིག་ཤེས་ཀྱི་མེད།
བོད་ཡིག་ནི་ད་ཨ་རིག་ནང་ལྷུ་ལ་གྱི་ཟ་ཁང་ནང་བོད་ཡིག་བེད་སྦྱོང་བྱེད་ཡ་འདི་ཉུང་བ་འདྲ་གཅིག་ཤིང་འདུག།
ང་འཚོའི་ཕ་ཡུལ་ལ་ཆ་བཞག་བ་ན། བོད་དང་བོད་ཡིག་གི་ནང་སྐྱ་ཁ་འདྲ་མི་འདྲ་ལར་བེད་སྦྱོང་ཡོད་ཤིང་།
ད་གཅིག་ཚོང་ཡར་མར་དུད་ན་འདྲ། ད་གཅིག་འགྲོ་སོང་ཡར་མར་བརྒྱབ་ན། སོ་སོ་ག་བ་འགྲོ་བ་ཡིན་ན།
འགྲོ་སོང་ཡར་སོང་བ་ན་རྒྱུ་ཡོད་བ་ན། ཚང་བོད་ཀྱང་ཀྱང་བེད་སྦྱོང་བྱེད་ཀྱི་ཡོད་ཤིང་། ད་ཨ་རིག་ནང་ལ་ཡིན་ན།
ད་བོད་ཡིག་གི་བེད་སྦྱོང་བྱེད་སར་འདི་ཉུང་བ་ཉུང་བ་ཞིག་ཤིང་འདུག། རྒྱ་ཆ་བརྒྱ་ལ་བཞོ་ན།
རྒྱ་ཆ་བདུན་ཅུ་བརྒྱད་ཅུ་དབྱེན་ཇི་དང་རྒྱ་ཡིག་ཤིང་འདུག།
རྒྱ་ཆ་སུམ་ཅུ་པལ་ཆེན་བོད་ཡིག་ཤེས་རྒྱུ་སར་འདྲ་ཤིང་འདུག།

ཁོ་ཤི་བོད་ཡིག་ཤེས་ན་ཨ་རིག་གཞུང་ལ་ལས་ཀ་གཅིག་རག་ཡ་ཡོད་ཤིང་བས།

ཀུན་དུ་ཨ་རིག་གཞུང་ལ་ལས་ཀ་རག་ཡ་ཡོད་ལ་བ་ལ་བ་ནད་པལ་ཆ་བརྒྱ་ཆ་བརྒྱ་ནས་བདུན་བརྒྱ་ཅུ་ཅུ་ད་གཅིག་མ་ར
གས་པར་ཤིང་འདུག། བརྒྱ་ཆ་སུམ་ཅུ་འདི་ད་ཁོ་རང་ཚོ་བོད་པ་ཟེར་བོ་འདྲ།
ད་བོད་ཡིག་ཐོག་ལ་དོ་སྣང་བྱེད་ཀྱི་ཡང་ཡོད་ཤིང་།
ད་ཡང་མཐོ་ཤོས་མཐོ་ཤོས་དང་སློབ་སྦྱོང་ཆེ་བ་ཡག་བ་ཡག་བ་འདི་ཚོས་བོད་ཡིག་ཐོག་ནས་ག་འདྲ་ག་འདྲ་ཡིན།
བོད་ཡིག་ལོ་རྒྱུད་ག་འདྲ་ག་འདྲ་ཡིན་མིན། བོད་ཡིག་གི་རྒྱུད་འདི་འབྲས་བུ་ག་འདྲ་གང་འདྲ་ཡིན།
འདི་ཚོ་ཚང་མ་སློབ་སྦྱོང་མཐོ་ཤོས་འདི་ལ་ཉམས་སྦྱོང་ཏོག་ཅིམ་འདུག། ད་སློབ་སྦྱོང་ཅི་མེད་ཀྱི་བར་དོ་ལ།
སློབ་སྦྱོང་ཅི་མེད་བསྐྱེད་མཁན་གྱི་མི་ཡང་ཨ་རིག་ནང་ལ་ཁྲི་འབྲུམ་ཤིང་།
དུ་ཚོང་ད་བོད་ཡིག་ཟེར་མཁན་བོད་ཟེར་མཁན་ག་རི་ཡིན་མེད་ཉ་གོ་མ་ཤིང་། ད་སློབ་སྦྱོང་ཡར་ཆེ། ཀོ་ལི་ཅི་
(college) ལ་འགྲོ་ཀྱི་འདི་འདྲ། འོ་ད་འདི་འདྲ་ཆེན་པོ་ཡང་བོད་ཡིག་གི་ཡིག་གེ་དང་བོད་ཀྱི་རིག་གཞུང་ཟེར་ན།
ད་གཅིག་ག་འདྲ་ག་འདྲ་ཡིན་མིན། བོད་ཡིག་འདི་ལ་འབྲས་བུ་ག་འདྲ་ཡོད་མེད་ཤེས་ཀྱི་ཡོད་ཤིང་།
ཁོ་རང་ཚོ་ལ་ད་དོ་སྣང་དང་ཉམས་སྦྱོང་ཞིག་ཡོད་མ་ཤིང་།
ད་གནས་ལ་སླེབས་ཡོང་དུས་ད་གཅིག་ཟ་ཁང་ནང་ལ་འགྲོ་བཏང་དང་ཉམས་སྦྱོང་གཅིག་མེད་དུས།
ད་གཅིག་དཀའ་ངལ་ཏི་ལི་ཏི་ལི་སྤྱད་བསྐྱེད་ཀྱི་འདུག།
འདི་ནས་སློབ་སྦྱོང་ཟེར་པ་ཡུལ་ནས་སློབ་སྦྱོང་གཞི་དྲག་གཞི་དྲག་གྱི་བཟོ་མ་སྦྱོངས།
འདི་ནས་ད་རྒྱ་ཡིག་ཐོག་ནས་ཡིན་ན་དབྱེན་ཇིའི་ཐོག་ནས་ཡིན་ན།
ད་གཅིག་ཚོང་འདི་འདྲ་གཅིག་ཐོག་ནས་བེད་སྦྱོང་ཀྱང་བཏང་ནས་འགྲོ་དགོས་འདུག།

ཁོ་ཕ་ཡུལ་ནང་ག་རི་བྱེད་ཀྱི་ཡོད།

ཀུན་ཕ་ཡུལ་འདྲ་ཡིན་ན་ད་གཅིག་འབྲོག་པ་དང་ཞིང་པ་དང་།
ད་གཅིག་ཞིང་ལས་སྐོར་འདི་འདྲ་ལས་ཀ་ཀྱང་བྱེད་འོ་འདི་འདྲ་བསྐྱེད་ཐུང་ཡོད་ཤིང་།
ད་ནི་གཅིག་ང་ཚོའི་འཚོ་ཐོབ་འདྲ་ཡིན་ན། ད་ཕ་ཡུལ་ལ་འབྲུ་ཤི་ཡ་དང་ཤ་མོ་བསྐྱེས།

ད་གཅིག་རྗེ་འདྲ་འཕྲུག་ཡ་འདྲ།
དང་ཚོའི་པ་ཡུལ་ནང་དུ་ད་གཅིག་འཚོ་ཐོབ་གུང་ས་འདི་འདི་རི་སྐང་ནས་འཁུ་རྒྱུ་འདྲ་ད་འདི་འདྲ་རེད།
འཁུ་རྒྱུ་ཡ་དང་ཤ་མོང་བསྐྱས་རྒྱུ་མ་ཉོགས་གཞན་གཞུང་གི་ལས་བྱེད་ཡ་འདི་འདྲ་ཡོད་མ་རེད།

English translation:

A: Hello, *Tashi Delek*¹. My name is called Jamyang Phuntsok. I reside in America, New York. It has been almost six months since I came to the States. What I did during those times are: I went to work with best of my ability. Where did I work is, I worked at Chinese restaurants. I mostly worked in fast food restaurants, buffets. There are so many kinds of restaurants. Well, if I were to describe those restaurants, I am currently working in a buffet. When I went to work there, the way you cook, cut vegetables, places where you put things are very different [from the other restaurants I worked.] Because of that, when I don't have a good experience [working in those kinds of restaurants], it is likely that I have to struggle a lot. It is not just me; there are so many people who face those challenges. For example, people who don't know how to read or write, people who do not know how to work, and people who don't have the experiences, they all go through those challenges. In the restaurant, there is the owner, *laoban* and *shifu*². If those people who work under them do not work well, it is hard for them as well as for us. Therefore, all most in all the restaurants in America, there are so many things going on. For example, if someone doesn't know how to do something well, then the owner, chief and other employees will tell that person, "You are doing this incorrectly, you do not know how to do this, you don't speak the language, and you are illiterate, [un]educated." When they tell those kinds of things, then we make some mistakes as well.

B: Then when they say you don't speak the language and you are uneducated, how do you feel?

A: As for me, when I am uneducated since I was young. Therefore when you don't have education, I don't speak neither English and nor Chinese. For Tibetan language, in Chinese restaurants in America, the usage of Tibetan is very rare. Back in home (Tibet), we can use Tibetan language whatever work we do or when you travel. In America, it is very rare to get to use Tibetan. In terms of percentage, 70% to 80% of the time, you have to use either English or Chinese. Maybe 30% for Tibetan.

B: Do you know there are US government jobs where you can use Tibetan?

A: Ummm. US government jobs... I think the chances are 30%. There are some fields that require Tibetan language, and there are [...] that pay attention to Tibet and Tibetans. Those people, who are on the top, [are] very educated ones [who] understand and are aware of the Tibetan situation. Then there are thousands of people in America who are also uneducated, and they do not [know] anything about Tibet. When you come to here

¹ Tashi Delek - Most common greeting in Tibetan, has similar meaning to 'hello' and 'goodbye'.

² "chief" in Chinese

(USA) and when you do not have any experience of working in the restaurants then you face many difficulties. Then when I was back in home, I did not get the opportunity to study, then [in USA] you have to live on using English and Chinese most of the time.

B: What do you do in *phayul*³?

A: In *phayul* we herd animals, work on farm, we live on farming, herding, collecting caterpillar fungus, and mushrooms. Other than those, there are no such things as government jobs.

About CultureTalk: CultureTalk is produced by the Five College Center for the Study of World Languages and housed on the LangMedia Website. The project provides students of language and culture with samples of people talking about their lives in the languages they use every day. The participants in CultureTalk interviews and discussions are of many different ages and walks of life. They are free to express themselves as they wish. The ideas and opinions presented here are those of the participants. Inclusion in CultureTalk does not represent endorsement of these ideas or opinions by the Five College Center for the Study of World Languages, Five Colleges, Incorporated, or any of its member institutions: Amherst College, Hampshire College, Mount Holyoke College, Smith College and the University of Massachusetts at Amherst.

© 2013 Five College Center for the Study of World Languages and Five Colleges, Incorporated

³ *phayul* – “Father-land,” here referencing Tibet